

Фермәсенчи хәл күнәсем

Ёслекен валли йывәрләх сук

Хура кәркуннепе хәл ыл-машна вәхәт – сәр пичә шура юрпа витәнчә. Кунсем кәскерех те кәскерех. Епле кәтсе илещә-ха сивә вәхәта ял хушаләх производство кооперативәсемпе хресчен (фермер) хушаләхсенчи обществәлла вьльәх-чәрлөх фермисем? Сак ыйту сине хурав шыраса Суворов ячә-пе хисепленекен ял хушаләх производство кооперативән ёсә-хәлне тишкертәм.

Анаткассисем малтуртәмлә ёслени алә усмасан үсәм сүлә никамшан та айккинеле пулманнине кәтартрә. Вьльәх-чәрлөх отраслән аталанавә – кашни хушаләх экономиканех тәрклетмелли сүл-йөр. Юлашки вәхәтра сәршыв ял хушаләхне аталантарасси енне саврәнни вьльәх-чәрлөх отраслә сине тимләрех пәхма ыйтма пусларә. Малалла пәхакан хушаләхсем сапла тәвассә те. Ситес хәл күнәсенче вьль-

20 сүл ытла Суворов ячә-пе хисепленекен хушаләхән Сатракассинчи сысна фермине ертсе пыракан Любовь Львовна Яковлева производство пүлмәсене хәле шанчәклә хәтәрленерен пәтәмәшле ёс-хәле те пәлсе ертсе пырать. Ахальтен мар ёнтә иртнә сүлхи ёспе ферма «2008 сүлхи чи лайәх сысна ферми» ята тивәснәчә.

Хушаләхри вьльәх-чәрлөх отраслешән ответләха тьякансем (сулахайран сылтәмалла): чәрәк ёмәре яхән хушаләхра техник-осементор пулса ёслекен Фаина Николаевна Максимова, 38 сүл вьльәх тухтәрәнчә вай хуракан Ирина Хрисанова Михайлова, 10 сүл ытла Сатракассинчи сәт ферминче ёнесене машинапа савакан оператор пулса ёслекен Валентина Валерьяновна Макарова.

кассинчи ёне тата сысна фермисене ситсен аталану сүлә сичне йывәрләхән хәраман, ёсчен те малашләха пәхакан сынсене, тәрәшуллә коллектива тәл пултәм. Чун савәнчә, нумай хушаләхри курәмлә ситменлехсем хушшинче пәр пәләт айәнчех Сатракассисемпе

әхсен йышне тата продукция илессине тивәслә шайра сыхласа хәварасси – вәсен паянчи тәп тәлләвә. Сакна ёнәсә тата апа пурнасласишән тимлене курса тухрам әпә Суворов ячәпе хисепленекен хушаләхчан. Су күнәсенче дезинфекциленә тата шура тәх-илем

кәртнә сарайсенче Анаткассисемпе Сатракассисем паян 495 пус (пәлтәрхинчен 32 пус ытларәх) майракаллә шултара вьльәх тытассә. Вәсенчен 200 пусә – сумалли ёнесем. Хушаләхри вьльәхсен кәтәвнә хәл каца чакарма шултассә те. Вәсем валли хәтәрленә 642 тонна утә, 2365 тонна силос, сителәклә тыра вьльәхсене тивәслә шайра хәл касарма ситсе пымалла. Хәле сапла хәтәрленни сәт савасса та, үт хушасса та хәл күнәсенче сулахинчен чакарса яма памафсех тәсә шултаттассә кунта. Ёнесем масәллә пәруласа үмәнхи вәхәт сывхарна май вәтам савәм паян 11,3 килогрампа танла-

шәт. Ёнесемпе профилактика ёсне тусах танаран тата апат сителәклә пулнәран сүлтәләк вәсләннә тәле пәр ёне пусне тивекен вәтам савәм пәтәмәшле 5 пин килогрампа ситме те пултатәт.

Уйрәм сәмах сыснасем пирки. Сывхаракан хәл күнәсенче кунта та вьльәхсен йышне чакарасси пирки каласу сук. Паян хушаләхән сарайсенче 1151 пус сысна (пәлтәрхи сак вәхәтринчен 162 пус нумайрах).

Хушаләхән кәсалхи 10 уй-әхри ёс кәтартавәсем те обществәлла вьльәх-чәрлөх патәнче пите хәретмеллисем мар. Самәртма хушпә сыснасем таләкра вәтамран 360 грамм, майракаллә шултара вьльәхсем 628 грамм үт хушнә. Сапла ёслесе сүлтәләк пусланнәранла Суворов ячәпе хисепленекен ял хушаләх производство кооперативә чәрә виҗепе пәлтәрхи сак вәхәтринчен 14 центнер ытларәх аш-какай тунә, 45 тонна нумайрах сәт сунә. Пәр ёне пусне тивекен вәтам савәм унчченхи сүлхинчен 224 килограмм пысәклатнә (4352 килограмм).

– Сакнашкәл ёсә каялла ярас теместпәр. Аталанавән сәнә сүләсене шырама ял хушаләхне аталантарма пәхакан программа та, ёслекенсем ответләха туйни те пултассә. Ёслекенсем тенерән, вәсем пирән ситәссә. Дояркасем те, пәру пәхакансем те ылмашанса канса ёсләсә, – терәс вьльәх пәхакансем хайсем умри ответләха туйнине пәлтәртса.

Суворов ячәпе хисепленекен хушаләхри фермәсене хәле хәтәрлессипе санә тавәрсә ёслерәс, халә вәсене хәл күнәсем хәратманнишән савәнмалли сәс жуаны.

А. БЕЛОВ,
район хасачән экономика пайән ертүси.

Район прокуратуринчен

Саккун вәл пуриншән те пәрре

Паянхи кәларәмра хасат вулавсисен ыйтәвәсем сине район прокурорән аслә пулашаканә Э. Сокрашкин тата прокурор пулашушисем Г. Еремеевапа Е. Кузьмина хуравлассә.

Тирпейләх тата коррупци

Район прокуратурин ёсчәненем вырәнсенчи ял тәрәхәсен йышанәвәсене коррупци тәлешпе пәхса тәрәсә-и? **Ф. ПАВЛОВ, К. ИВАНОВ.**

Тавах, паянхи пурнәс аталанәвәле сыхәннә ыйту. Район прокуратури вырәнти самоуправлени органәсен нормна право акчәсем федераллә законодательствана пәхәнса тәнине тата коррупци факторәсен пусләмәш утәмәсене тупса пәлтәртассипе тәтәш ёслесе пырать.

Асәннә факторсем вырәнти самоуправлени органәсем авән уйәхәнене йышәннә нормна право акчәсене тәрәсләсен те куш хәрринче юлмарәс.

Акә депутатсен Хорнуи ял тәрәхәнчи Пухәвән сентябрән 11-мәшәнчә йышәннә «О внесении изменений и дополнений в решение Собрания депутатов Хорнойского сельского поселения «Об утверждении Порядка о благоустройстве на территории Хорнойского сельского поселения Моргаушского района ЧР» йышәнәвнә тәрәсләнчәх 2.2.8 пункт паян ёслекен саккунсемпе киләсех тәманни, вәл унпа усә куракансем тәлешпе федераллә саккунсене пәсса коррупциләр ёсәсем тума май пани пәлтәрчә. «Хорнуи ял тәрәхәнчә тирпейилем кәртмелли йөркен» 2.2.8 пунктчә киләшуллән йәлари каяшсене вәхәтләх упрамалли вырәнсене ял тәрәхән пусләхән йышәнәвәле пәлтәрчә. Сав вәхәтрах «Санитарные правила содержания территории населенных мест» СанПиН-нә 2.2.3 тата 2.1.4 пунктсәсемпе йәлари каяшсене пухмалли контейнерсене пурәнмалли сүрт-йәртән, ача-пача учреждениәсенчен, спорт лаптәкәсенчен тата халәх канмалли вырәнсенчен 20 - 100 метрта вырнастармалла. Вәл лаптәкәсенче унпа усә куракан халәх шутне кура 5 контейнертан ытла пултәллә мар. Сак вырәнсене район архитекторәле тата санитарие эпидемиологи службипе киләштерсе йөркелемелле.

Сапла вара йәлари каяшсене вәхәтләх упрамалли вырәнсене уснә чух саккунпа пәхнә киләшү процедурисем сине алә судни коррупциогенлә фактор пулса тәрәт.

Йөркенә пәсакан кунашкәл тәсләхсем депутатсен Турай тата Уйкас Янасал ял тәрәхәсен Пухәвән йышәнәвәсенче те пәлтәрчә. Тәрәсләв хысәсән депутатсен асәннә ял тәрәхәсенчи Пухәвән йышәнәвәсене тюрлетүсем кәртме ыйтәрәмәр.

Ёс саккунәсем пирки

Паян ёсә вырнасма йывәр пулин те, вырнаснә чух ёс паракан хайне майлә йөркәсем» туни те вәрттәнләх мар. Мән пәлмелле кун пек чух?

С. ВАСИЛЬЕВА.

Вулакан хускатакан ку ыйтәва та прокуратура кун йөркинчен кәлармасть. Кунта паян хайне евәр «суя» рынок пуринчен пурсәмәр та курса тәрәтпәр. Унпа кәрешессе те – пирән сирәнпе пәрлехи ёс.

«Суя» рынок паллисем: ёс паракан ёслекене хут сичне ёс киләшәвәсем сымасарах ёсә йышәнни, бухгалтер докуменчәсемпе шута илмен ёс укси пани т. ыт. те.

Ёсә вырнаснә тата ёсә илнә чух час-часах тәл пулакан йәнәшсем вәсем – Ёс кодекосән 67-мәш статийне пәсса ёс киләшәвнә хут сичне сырсә сирәплетмелли.

Тепәр чух ёс киләшәвнә пачах туманни те пулать. Кун пек чух ёслекенән пәлтәрнә вәхәт ёсленә хысәсән пачах ёс уксийсәр юлас хәрушләх пур. Савәнпа та ёсә вырнасаканән ёс параканпа ёс укси виҗине кәтартса тунә ёсә киләшәвнә обьязательнәй йөркепе сымалла.

Ёс киләшәвәсенче савән пекех ёс вырәнчән условийәсем, ёсә пурсәнмалли вәхәт, конкретлә ёс функциийәсем, ёс условийәсем, чи пәчәк ёс укси висинчен (паянхи куна вәл 4330 теңкә) кая мар ёс укси каләпәшә пултәллә.

Ёс паракан вәл е ку сынна ёсә илет пулсан, ёсә илнә хысәсән виҗе кун хушшинче приказ кәлармалла та унпа ёслекене алә пурса паллаштармалла, ёслекен ыйтнине ача завәрить тунә приказ копияе памалла.

Час-часах ёс уксийне «конвертпа» парасси тәл пулать. Кун пек чухне ёслекен хайне тивәсәкән ёс уксийн пысак пайне илейисәрех юлать. Кунпа пәрлех сак сүла суиласа илнә «ёс паракансем» тәрәшнине бюджетсәсемпе бюджет пулашәнчи фондсем пәрлехи социаллә налукапа тата тулашран илекен налука хушәнаймассә, сәршывән экономика интересәсем хәсәненчә.

Енчән те ёс паракан ёс киләшәвә тума киләшмәст е ёс уксийн пәр пайне сәс кәтартать пулсан, кун пирки сийәнчех район прокуратурине, Патшаләх ёс инспекцине е суда пәлтәрмелле.

«Суя» ёс рынокән ыйтәвәсемпе Муркаш прокуратуринче ятарлә телефон пур: 62-7-59.

Ашшә-амәш прависәррисем

Хайсен ачисене воспитани парасси сине алә суллә ашшә-амәшәсене ашшә-амәш прависенчен хәтарассә те-нини илтнәччә, кунашкәл тәсләхсем районта нумай-и? **В. ЕРШОВА, К. СТЕПАНОВА.**

Питә шел, анчәх пирән практикәра кунашкәл тәсләхсемсәр те пулмәсть. 2009 сүлән 10 уйәхә хыса юлчә ёнтә. Паянхи куна районта ашшә-амәш прависенчен хәтарнә граждәнсем тәватат. Юлашки икә тәсләх пирки уйрәмән чарәнса тәрәс килет. Вәсем тәлешпе нумаях пулмәсть судсем иртрәс. Малтанәх Мән Сәнтәр ял тәрәхәнчи Лап Олкашара пуранакан, сүлтәләк каялла ирәке тухнә В. Грачев пирки. Киле таврәнсан та вәл саккуна пәхәнса пурәнәссине иккәмәш вырәнә хәварнә: ниҗта та ёслемән, эрәхрән уйрәлман, килте тәтәш харкашу кәларнә. Сакнашкәл лару-тәрура пәлтәр әмәшне амәш прависәр хәварнә хысәсән хәрне ача суртне вырнастарни те ашшәне турә сүл сине тухма пулашмарә.

Унчәненх Муркашара пуранакан Е. Сергеевән та сак шәпа килсе тухрә. Арсыннән мәшәрә Чул хула обласнә кайнә хысәсән унтах инвалид ача суратсан пепкине пульницәран илсе тухма киләшмен. Ку ёс тәлешпе амәшне амәш прависәр хәварассине Чул хула обласнәчә татса парәс. Ашшәне вара Муркаш район сүчә ашшә правичән хәтарчә.

Сәр ёсчәнен пултарулахә

Канәса савәсенче куратәп

Сатракасси ял тәрәхәнчи Сәнъял Хуракассинче суралса үснә юрә-кәвә әсти, пенсие тухсан савә сымра пулсан Роза Ксенофонтовна Соловьева ёс ветеранә паян та хастарләха сухатман ялкорсенчен пәри.

– Вәрә сүләсенчи йывәрләхсене ачаллап чәтса, крахмал сисе үснә ачасем эфир. Сити-ситми пурнәс мәнне канне» теме пусласанах аша илнә. Сапах та әпә хамән пурнәсә ял хушаләхне халалланишән, пурнәсра сывә кун-сүл йөрне суиласа илнә кулямастәп, – терә ёс ёмәрне ял хушаләхчән црттернә Роза апа.

Роза Ксенофонтовна пурнәснә колхоз ёсчәнчә ирттернә пулин те, юрә-кәвә валли яланах вәхәт туннә, клубри художество пултарулах коллективәпе ялсем тәрәх сүрәнә. Паян хасат вулакансене Сатракассинче пуранакан сак хастар хәрарамән черетлә хайлавәсемпе паллашма сәнетпәр.

Хулари хәрсем

Уләхри кәрен чечек Иләртет-сәкә тәсәпе. Хайән ыра шәршине Сапалат вәл таврипе. Ял хәрә те чечек пек – Яштак пәвә хәва пек. Астарать каччәсене, Сунтарать чәрисене. Ак каясә хулана, Тәрлә сәрте вәренме. Хайсене ирәк туйса Вәренәс пирус туртма. Курсан, вәсене пәхсан, Чәрем ыратать-сәкә ман. Чаваш хәрә, мәнтарән, Мән калә аннү курсан? Ёстеретпәр хамәрах Чун парса, кәкәр парса, Вәсем, тен, әнланассәх Хайсем амәш пуласса?

Сәлтәрлә каз

Хәвел анчә те каз пулчә, Уйәх тухрә тупене. Йәшәнса вәл ыталарә Мәшәр сәлтәра пәрле.

Вәййа тухрә сарә каччә Курма савнә пикине. Ашшән кулса кәтсе илчә Яштак пәллә савнине.

Ыталарә, сүпәрларә, Пусне хучә ун сине, Мәшәр сәлтәра кәтартрә Тәллесе вәл аллипе.

Хәр чәри турәх әнланчә Каччә мән шутланине. Ашшән кулса хәр каларә Иккәш мәшәр пулнине.

01 пәлтерет, асәрхаттарать

Электричество тимләх ыйтать

Пушар хәрушсәрләхә – Муркаш ене час-час ура сине тәрәтәкән пуләм. Апла пулсан унпа кәрешессе те районта пуранакан кашни сыннән пәрремәш тивәсә. Сакна эфир каланисәр пусне пурнәс хай те сине-сичех асәрхаттарса тәрәт. Районта пуранакансем вара вәсенчен тивәслә пәтәмлетүсем тума васкамафсә. Анчәх кайран... чавса сывәх та, суртма сук.

Паянхи куна эфир районта 30 пушар регистрациләрәмәр. Юлашки кунсенче виҗе мунчара пулнә пушар ял сынни-сенчен уйрәмәх тимләх ыйтать. Мән сәлтәвләрә-ха вәсенчә «хәрлә автана» пәхмәл. Хуравә пәллә: кил хулисән мунчала ун таврашәнчи электричество хушаләхне пәхса тәрәссипе пуллә тимсәрләхәпе явапсәрләхә. Сапла вара юпа уйәхән 23-мәшәнчә 20 сехет те 25 минутра Ильинка ял тәрәхәнчи пәр хушаләхра, чүк уйәхән 8-мәшәнчә Сатракасси ял тәрәхәнчи теләр хушаләхра мунчасем тәппипех юрәхсәра тухрәс. Пәлетпәр ёнтә, пушартан асәрханас-

си ача сүнтерессинчен чылай сәмәлрах. Апла пулсан пушар хәрушсәрләх правилисене пәхәнәсси малти вырәнә тухмалла. Енчән те эфир пушар хәрушсәрләх правилисене пәхәнмастпәр пулсан, пире нимәнле наци проекчә те малтуртәмлә аталану сүлә сине кәлараймасть.

Пушар хәрушсәрләх правилисене пәхәнсан тата предпряти ертүсисемпе специалисчәсем «Пушар хәрушсәрләхә сичнән» Федераллә саккуна пәхәнса ёсләсен хәрушләха, паллах, чакарма пулать. Пушар хәрушсәрләхә ыйтәвәсем сине уйрәм сичнән те тимләрәх пәхмалла. Электричество терәмәр те, ача кәртнә чух ятарлә пәлу илнә электриксене сәс ёслеттермелле, ёслекен электроприборсене пәчән хәвармалли мар, электроприборсен юсавләхне пәхса тәмалла, электричествопа ёсләсә сәре ачасене хушәнтарассинчен асәрханмалла, кивелнә электролинисене вәхәтра улаштармалла, электричество сәчкәкәсем патән-

чә «жучоксемпе» усә курассинчен пәрәнмалла. Сак асәрхаттарусене пәхәнмасан, инкеке кәтсех тәр.

Практика кәтарнә тәрәх, ялсенче нумай килсенче электропроводка кивелсе ситнә, изоляксем пәтнә, электропалук хулашә те хальхи требованисемпе сырлахмасть (электричествопа усә курасси вара үсет те үсет). Саксем пулассә те ёнтә пушарсен сәлтәвәсем.

Тата ялсенчи нумай килсенче электропроводка кәртни 20-30 сүл е ытларәх пулсан та, хулисән вәсене улаштарма шутламассә. Вәсене вара электростановкәсене вырнастармалли правиләсем ыйтнә пек виҗе сүлта пәрре тәрәсләсе тәмалла. Анчәх... Сынсем сакна тума васкамафсә-ха. Каласа хәваратәп, сак сәршер тенкәлөх ёс кайран сәршер пин тенкә сухатупа танлашашь.

А. ЕФИМОВ,
патшаләх пушар надзорән районтә уйрәмән аслә инспекторә.